

Темні сили проти професора Чижевського

(Допис із Німеччини).

Майже 20 років провадить свою наукову і педагогічну працю в Німеччині професор Дмитро Чижевський, відомий дослідник слов'янських літератур і культури. Від 1932 р. проф. Чижевського призначено на катедру славістики в університеті в Галле (Саксонія). Але прийшов до влади Гітлер і на цій кафедрі професора не затверджено: дружина проф. Чижевського жидівського роду, і це було першою перешкодою. Проте проф. Чижевський далі провадив свою працю в німецькому університеті і написав цілий ряд цінних наукових праць, українською,

німецькою, російською, чеською та іншими мовами. Його книги — „Філософія на Україні“, „Філософія Г. Сковороди“, „Гегель у слов'ян“ і ін. належать до праць, які будуть довго ще „основним капіталом“ у науці.

1945 року Чижевський був прийнятий до університету в Марбургу (Західна Німеччина), як договірний професор для слов'янських мов і літератур. 1949 р. краєвий сейм у Гессені дозволив утворити спеціальну кафедру славістики при цьому університеті. Цю кафедру мав зайняти проф. Чижевський. Але тут сталася несподіванка: кафедру славістики вирішено перенести до Франкфурту. Марбурзький університет позбавлено славістичних наук. Студенти проф. Чижевського поїхали до Гессенського міністра просити, щоб кафедру славістики залишено в Марбургу, бо тут є найбільша бібліотека для слов'янських літератур. Їм дано відповідь, що рішення міністерства незмінне. Супроти особи проф. Чижевського заявлено, що він „ніякий мовознавець, а тільки історизуючий та філософуючий слов'янин“.

Студенти Марбурзького університету довели до відома ректора і проф. Чижевського вирази високих урядовців міністерства. Також німецька преса взяла слово в справі проф. Чижевського. Так, газета „Франфуртер Рундшав“ з 11 березня 1949 р. поставила питання до міністра освіти Штайна:

— це подібне до заслання чи сновидіння — не можу я вам висловити свою думку, але ви мене повинні розуміти... П'ять разів я побував за кордоном і щоразу лаштувався відвідати Палестину, щоб, так би мовити, біля самих джефел християнської релігії напитися цієї невмирущої ріднини...

— Я хочу вам переказати, цими днями мене повинні звільнити, тобто, перевести в тюрму, а потім — і на „волю“. Тому, якщо захочете, я зможу передати вашій родині ваші побажання й прохання. А якщо мене затримують, це зроблять інші: в тюрмі люди свої...

Він підвівся з ліжка, підійшов до стіни і став читати видні на ній написи.

Після певного вагання я відповів, що маю до нього єдине прохання — за його посередністю переказати моїй родині про те, що сталося зі мною.

(Докінчення на стор. 3-тій).

Темні сили проти проф. Чижевського

(Докінчення зі стор. 2-гої).

Чи може собі дозволити п. міністер такими далеко йдучими рішеннями відкинути особливо важливий для нашого часу відділ науки? І в країні, що без того в останніх роках втратила притягаючу силу для визначних учених, чи можна видатного спеціаліста, без запиту і повідомлення, викидати на вулицю?

На це дав відповідь міністер Штайн у листі до „Франкфуртер Рундшав“ з 12 березня.

Штайн підкопується під наукові кваліфікації проф. Чижевського мовляв, тільки 5 його наукових праць мовного характеру, а інші належать до області літератури, історії та філософії. Далі міністер пише:

„Моєму міністерству донесено від одного члена професури Марбурзького університету, що професор Чижевський стоїть на підозріні, що він працює для советських урядів“.

Ця відповідь міністра викликала відповідь Еріха Лісснера в „Франкфуртер Рундшав“, з 14 березня. Автор статті перше наводить слова з листа славнозвісного німецького славіста проф. Фасмера з 24 березня 1948 р. В тім листі Фасмер, що перебуває в Швеції, пише:

„Я знаю небагато представників моєї спеціальности, що годилися б так добре для професури в Німеччині, як пан Чижевський... Політично Чижевський є мені здавна відо-

мий, як певний демократ, що під нацизмом працював у тяжких відносинах і з причини своєї неарійської жінки не міг одержати постійного становища. Ви пане міністре, допоможете славістиці в Німеччині в основі, якщо Ви даєте цьому заслуженому ученому професуру в Марбурзі“.

Міністер Штайн мав той лист від проф. Фасмера вже тому рік, і все ж рішив, що Чижевського треба з університету усунути. Проти цього протестують студенти і професорська колегія університету в Марбурзі. Сам проф. Чижевський подав скаргу на міністра за образу його честі. В німецькій пресі справа Чижевського викликала жваву дискусію.

Яка причина цього походу проти проф. Чижевського?

Дуже прозаїчна, буденна: Хтось хоче позбутися проф. Чижевського як чужинця, щоб на його місце посадити хоч гіршого, але свого (німця). Тому пробують підкопати довіря до проф. Чижевського як науковця і не спиняються навіть перед ганебною клеветою („советський агент“).

Проф. Чижевський був запрошений 1947 року на виклад до Колумбійського Університету в Нью Йорку. Його наукові праці друкуються в різних мовах. Але це для вихованих Гітлером „патріотів“ ніщо.

М. А.